

Konkrétní témata příspěvků jasně ukazují směr, kterým se vydává soudobé zkoumání Gelliiova díla, a zároveň zřejmě nejsilnější stránku Gelliiova spisu, jeho formální hloubku a promyšlenou mnohovrstevnatou kompozici, poskytující široké interpretační možnosti. Dílu, které inspirovalo své čtenáře odjakživa takovým způsobem, se dostalo pozornosti tolika odborníků ve zvláštním sborníku nanejvýš zaslouženě a snad také ne naposledy.

Katarina Petrovičová

CHANDRIOTIS, ELLADIOS. *The Three Tragedians. Notes on Three Parallel Plays*. Nicosia: Cyprus Centre I. T. I., 2005, 102s. ISBN 9963-9164-1-4.

Filolog a teatrolog Elladios Chandriotis se systematicky zabývá antickým dramatem, a to nejen teoreticky, nýbrž také prakticky; mimo jiné má zásluhy i o pořádání Symposia o antickém řeckém dramatu, organizovaného každý druhý rok na Kypru v městečku Drousha nedaleko Pafu.

K dosavadním publikacím E. Chandriotise se v r. 2005 přidala práce *The Three Tragedians – Notes on Three Parallel Plays*, kterou vydalo nakladatelství Cyprus Centre v Nikosii. Kniha je určena jak filologům, tak divadelníkům a autor zde srovnává Aischylovu tragédii *Choéforoi*, Sofokleovu i Eurípidovu *Élektru*. Jde o hry, které se zabývají otázkou, co Oresta pohánělo k tomu, aby ztrestal vraždu svého otce a aby se dopustil matkovraždy. Chandriotisovo paralelní zkoumání nutí badatele k porovnávání, která mohou čtenářům napomoci vychutnat umění řecké tragédie V. stol. př. n. l., jejíž síla i výzva zůstaly až do dneška nedostižné.

Základní Chandriotisovo srovnání zmíněných tragédií můžeme rozdělit do pěti etap: 1) před setkáním sourozenců, 2) od setkání po radost z rozpoznání, 3) vstříc potrestání, 4) během potrestání a 5) po potrestání. Budeme-li vycházet z tohoto dělení, pochopíme lépe specifické rozdíly mezi zkoumanými tragédiemi, a to především v souvislosti s vnější technikou, kterou všechny tři hry uplatňují.

E. Chandriotis se v této své studii opírá především o vlastní analýzy a zkušenosti, přitom však nezanedbává ani moderní odbornou literaturu, jak to dosvědčuje bibliografický přehled na str. 102. Na str. 96–101 jistě zaujme čtenáře (i praktikujícího divadelníka) několik přehledných tabulek podávajících v konkrétních číselných údajích počet epických a lyrických veršů v uvedených tragédiích i v jejich vzájemném srovnání.

Předkládanou knihu můžeme vřele doporučit každému zájemci o hlubší problematiku řecké tragédie.

Dagmar Bartoňková

JÁN JESSENIUS. *O krvi*. Prel. František Šimon, Jana Balegová, Milena Výrostová. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach 2007. 42 strany. ISBN 978-80-7097-675-3.

Slovenský překlad Jesseniova drobného spisku *O krvi* doplňuje doposud existující překlady obsáhlejších a známějších děl u nás neobyčejně proslulého lékaře: V roce 1981 vyšel ve slovenštině Jesseniův spis *O kostech* z roku 1601 (*Johannis Jessenii a Jessen De ossibus tractatus – Ján Jessenius, Traktát o kostiach*. Prel. F. Šimon. Martin 1981) a poměrně nedávno byl vydán český překlad pojednání o pitvě – *Anatomia Pragensis* – konané Jesseniem v roce 1600 v Praze (*Jan Jessenius z Jaseně, Průběh pitvy jím slavnostně provedené v Praze L. P. MDC, k níž byl přičleněn traktát o kostech*. Přel. B. Divišová a kol. Praha 2004), který nahradil starší překlad vybraných pasáží tohoto spisu od Ferdinanda Stiebitze (*Jan Jesenský z Jaseného, Popis pitvy konané roku 1600 v Praze*. Praha 1934).

Překlad i komentář Jesseniova díla o makroskopickém posuzování vypuštěné krve – *De sanguine vena secta dimisso iudicium* (1608) je založen na diplomové práci Mileny Výrostové z roku

2003 (Prešovská univerzita) a vyšel při příležitosti 8. mezinárodního sympózia o dejinách medicíny, farmácie a veterinárnej medicíny, ktoré sa v červnu 2007 uskutočnilo v Martine a na němž byl rovněž přednesen příspěvek o problematice vydávaného překladu. Na konečném znění překladu a komentáře se podílel jak vedoucí diplomové práce F. Šimon, tak i oponentka J. Balegová. Grafická úprava i způsob zpracování komentáře v podstatě odpovídá dvěma zmíněným překladům jiných Jessenioých děl, vydaných v letech 1981 a 2004, ale tento přístup nelze hodnotit vždy jako jednoznačně vhodný. Pozitivní je především skutečnost, že vedle slovenského překladu je zrcadlově otištěn i text latinský, což je pro čtenáře hodlajícího s traktátem důkladněji pracovat velice vstřícné. Vydavatelé se přitom snažili o určitou grafickou shodu mezi faksimilovým přetiskem latinského znění a textem překladu. U faksimile titulního listu starého tisku uvádějícího omylem rok vydání 1618 však mohla být připojena poznámka, že se jedná o tiskařskou chybu, protože v paralelním slovenském textu najdeme správný rok 1608 a nejsme si jisti, který údaj platí.

V úvodu publikace jsou připomenuty základní, vesměs obecně známé údaje o Jesseniově životě a jeho nejdůležitějších spisech. Stručnost je zde zcela na místě, neboť všechny starší překlady představují Jesseniovu osobnost poměrně podrobně. Oproti tomu poznámky k obsahové stránce textu, které se nesou v duchu komentářů obou časově nejbližších překladů (1981, 2004), by bylo vhodné doplnit o údaje, na něž jsme při podobných bilingvních vydáních zvyklí. Na komentáři je totiž závažnější přístup k citovaným autoritám. Pokud Jessenius odkazuje na Hippokrata, Galéna, Avicennu či jiné osvědčené autority, vydavatelé zpravidla určují dané místo skutečně podle původních děl. V úvodu ovšem konstatují, že Jessenius nečerpal přímo z těchto autorit, nýbrž z děl daleko mladších, z nichž patrně opsal i citáty slavných lékařských autorit. Jeho přímé prameny jsou v úvodu vyjmenovány (jsou to především učitelé padovské lékařské fakulty Vesalius a Fabricius ab Aquapendente), ovšem s odkazem na knihu Friedricha Lenhardta *Blutschau: Untersuchungen zur Entwicklung der Hämatoskopie* z roku 1980. Vydavatelé Jesseniova traktátu tedy měli, jak tomu bývá zvykem, určit přímé prameny, jestliže o jejich existenci věděli, nikoli citáty z několikáté ruky. Komentář budí dojem, že s prameny, které Jessenius skutečně používal, vůbec nepracovali. Sotva se potom mohou zodpovědně vyjadřovat ke způsobu, jakým Jessenio své dílo zpracoval. Jessenius evidentně vytvářel svá díla podle středověkých zvyklostí, tj. považoval za důležité zmínit osvědčené autority, ale o skutečných vzorech nehovoří. Jeho postup byl na přelomu 16. a 17. století v odborné literatuře zcela běžný a rozhodně si nezaslouží kritiku. Bylo by však přínosné, kdyby se vydavatelé pokusili určit, které pasáže mohou pocházet přímo od Jessenia a které byly s jistotou opsány. Jestliže nevíme, odkud konkrétně byla převzata nepůvodní místa a jaký je jejich celkový rozsah, pak nemá valný význam se vyjadřovat k Jesseniovu slohu a předkládat starší názory na toto téma. S opomíjením přímých pramenů a nepodloženým hodnocením autorova stylu se bohužel setkáme také v překladu traktátu *De ossibus a Pražské anatomie*.

To je však snad jediná výtku, kterou lze při čtení překladu tohoto krátkého Jesseniova spisu konstatovat. Bilingvní vydání umožňuje čtenáři rychlou kontrolu překladu, který je zdařilý a kvalitní. Ač dílo vzniklo až na počátku 17. století, užívá tradiční lékařské terminologie, jak ji známe z antických a středověkých spisů, což ostatně nebylo nijak výjimečné, vezmeme-li v úvahu, že se na lékařských fakultách té doby při výuce používaly doposud některé středověké učebnice (jmenujme alespoň Avicennův *Kánon medicíny*). Řada pojmů (*spiritus, humidum radicale, temperamentum* apod.) přitom dnes způsobuje nemalé komplikace při převodu do moderních jazyků, protože antické a potažmo středověké výklady o fungování lidského organismu jsou dnešní medicíně cizí. Každý, kdo přišel do styku se středověkou či humanistickou latinou nějakého vědního oboru, jistě dokáže posoudit a ocenit píli, již překladatelé museli slovenské verzi věnovat. I s obtížnějšími místy si poradili dobře, často dokázali najít řešení, které je překvapivě elegantní a pro dnešního čtenáře srozumitelné. Jejich publikace bude jistě dobře využitelná při výuce středověké latiny jako ukázka odborné lékařské terminologie a odborného stylu vůbec.

Dana Růžičková